

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 375/15

KLAGER: A: Johan Ailo Kalstad B: Nils Johan Heatta
ADRESSE:
PUBLIKASJON: Ságat
PUBLISERINGSDATO: 20.06 og 23.06.2015
STOFFOMRÅDE: Arbeidsliv
SJANGER: Nyhetsartikkel, leserinnlegg
SØKERSTIKKORD: Kildebruk, kontroll av opplysninger, den samtidige imøtegåelsen, premissene, feilaktige opplysninger, tittelbruk, anonyme kilder, kilde skal identifiseres
REGISTRERT: A: 09.12.2015 B: 23.12.2015
BEHANDLET I PFU: 18.02.2016
BEHANDLINGSTID: 69 dager og 55 dager
KLAGEGRUPPE: Privatpersoner
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER: Klage A gjelder to artikler (nyhetsartikkel og leserinnlegg), Klage B gjelder 1 artikkel (leserinnlegg).

SAMMENDRAG:

Ságat publiserte **lørdag 20. juni 2015** en artikkel med følgende forsidesittel: «**En av favorittene til å bli NRK Sápmi-sjef drev ulovlig reindrift, hevder forvaltningen**». Inne i avisen, på side 23, var tittelen: «**Mulig sameradiosjef klaget inn for "ulovlig reinbeite"**». Inngressen:

«**En av favorittene til NRK Sápmis sjefsstol har vært reineier, og innklaget for "ulovlig reinbeite"**.»

Det opplyses at Johan Ailo Kalstad er favoritt til å ta over som sameradiosjef, etter at sameradiosjef Nils Johan Haetta tidligere i år varslet at han skulle gå av. Kalstad hadde ifølge artikkelen vært inne til intervju. Videre ble det opplyst at Kalstad har røtter i Kautokeino og er en slektning av Haetta.

Under mellomtittelen «**Reinmerket ikke godkjent**» fremkom at Kalstad først fikk godkjent eget reinmerke, men at dette senere ble overprøvd. Kalstad er derfor ikke per i dag reineier.

Under mellomtittelen «**“Ulovlig” reinbeite**» omtales imidlertid Kalstads deltakelse i den tidligere reindriften på Hulløy i Tysfjord kommune i Nordland.

«I følge reindriftsmyndighetene hadde Kalstad også rein i Nordland tidligere, men da under siidaandelen til hans gudfar Isak A. Vars i Stájggo-Hábmer reinbeitedistrikt. Her ble reieneieren innklaget for ulovlig reinbeite på Hulløya, og saken om helårsbeite på denne øya ble behandlet av områdestyret i 2009 som påpekte forholdet og forutsatte at Kalstad i tillegg ordnet seg lovlig reinmerke. Johan Aila Kalstad driftet her sammen med sin tremenning, Hugo Kalstad.

«De påståtte ulovlighetene på øya skal ha opphørt i 2010 da resten av reinen ble enten slaktet eller transportert vekk fra øya, ifølge telefonopplysninger Johan Ailo Kalstad har opplyst reindriftsforvaltningen per telefon. -Vi fjernet det vi hadde av rein fra Hulløya i 2010, rimelig kort tid etter Områdebestyrets behandling, sier han.»

Kalstad opplyser selv at han hadde noen rein under Isak A. Vars tilsyn og driftsenhet på Hulløya, men Vars flyttet til Ballangen:

«I en kort periode etter dette var det derfor rein på Hulløya som ikke tilhørte noen driftsenhet. Vi var imidlertid allerede da i ferd med å avvikle. Det var dette som reindriftsforvaltningen mente var «ulovlig reindriften», sier Kalstad. Han mener å huske at det ikke hadde noe med beitetider eller helårsbeite å gjøre.»

Under mellomtittelen «**Bestrider ulovligheter**» uttaler Kalstad:

«[F]orvaltningen drar saken langt når de karakteriserer helårsbeitet på Hulløya for ulovlig. - Vi hadde en reindriften på Hulløya. Den er avsluttet i 2011. Om den driften var ulovlig er noe vi bestrider. Reindriftsforvaltningen har jo en tendens til å kalle ganske mye for «ulovlig reindriften» sier Kalstad med henvisning til Reindriftsforvaltningens postlister.»

Videre uttaler Kalstad:

«-Det var ikke et ulovlig beite. Det var innenfor distriktet, og innenfor de soner man kan ha rein hele året. Gudfaren trakk sine rein fra øya og flyttet til Ballangen da dette kom opp i forvaltningen. - Det tar tid å samle og slakte og gjøre slikt, men vi fulgte de påleggene som vi fikk, forklarer Kalstad.»

[...]

«Da Kalstad på ny forsøkte å starte opp reindriften på forfedrenes grunn, slapp de ikke til, blant annet etter protester fra andre reieneiere i distriktet, viser forvaltningen protokoller. De fire siidaandelene som oppholder seg der nå skriver at de ikke ønsket Kalstad inn siden han ikke har reindriften som hovednæring.»

Artikkelen er utstyrt med en faksimile fra en tidligere artikkel som viser de ulike søkerne til stillingen som ny sameradiosjef. Bildetekst:

«Faksimile fra Ságats oppslag lørdag: Johan Ailo Kalstad (nr to fra venstre i faksimilen) fikk ikke reinmerke, og bestrider at han har vært delaktig i ulovlig reinbeite, slik forvaltningen har hevdet.»

Tirsdag 23. juni 2015 ble et anonymt leserinnlegg publisert. Tittelen var «**Ny sameradiosjef**». Innlegget var undertegnet «**Samiske iakttagere**». I leserinnlegget rettes det sterk kritikk mot den daværende sameradiosjefen, Nils Johan Heatta som har vært sjef og direktør i Sameradioen i 30 år. Det opplyses at da Haetta ble ansatt, var stillingen lyst ut på åremål:

«**Han var for øvrig da eneste søker. Imidlertid ble stillingen etter hvert av ukjente grunner omgjort til en fast stilling**»

Sameradioen har vokst seg stor under Haetta med over 100 ansatte, skriver innsenderne som gir klart uttrykk for at de ikke er like imponert over «**Sameradioens faglige utvikling de siste 30 år.**»

«**Det er svært stor diskrepans mellom forventet levering og det som leveres i dag i forhold til antall ansatte. Det er synd å måtte si at kvaliteten spesielt de 10 siste årene har nådd et lavmål. Det er faktisk blitt så ille at folk ikke bryr seg om å lytte på Sameradioen.**»

«**Sameradioen har i løpet av Haettas styre fått en formidabel Kautokeino-dominans, spesielt innenfor ledelsen. [...] Lederskapet i Sameradioen i dag utgjør ca 65-70 prosent fra Kautokeino. I tillegg er ca 70-80 prosent av lederne i Sameradioen i slekt eller i familiemessig relasjon til hverandre [...]**

[...]

«**Mens Heatta har vært leder har ca. 20, kanskje flere, stillinger blitt overflyttet fra redaksjonen i Karasjok til Kautokeino. Samtidig er ander «distriktskontorer» blitt nedbemannet. Dette har Heatta gjennomført uten «demokratiske» avgjørelser i ryggen. Ingen kan heller skjønne vitsen med denne fordyrende strategien. Det kan ikke være begrunnet i annet enn lokalpatriotisme, og misbruk av sin posisjon. Selv har han for lengst flyttet til Kautokeino [...]**

«**Sameradioen er blitt et «enevelde» der middelmådigheten har rådet. Sameradioen har i folks øyne blitt en «vernet arbeidsplass» for Heatta –Familien og Heatta-familiens venner. Sameradioen er blitt en institusjon mest for Heatta og mindre og mindre for det samiske folket. Forholdene i Sameland er så små at ingen våger å kritisere, og det fatum har Heatta utnyttet ganske så kynisk.»**

Videre omtales de fire relevante søkerne til direktørstillingene i Sameradioen

«**En av dem Johan Ailo Kalstad. [...] som nylig er blitt headhunted til Sameradioen av Heatta som såkalt «ressurssjef». Ingen i systemet har skjønt hva kan skal bedrive med. Denne stillingen har aldri blitt utlyst! Enhver «idiot» i Sameland er klart over at Heatta har ansatt ham i «liksom»-stilling med fint og viktig tittel, for i neste omgang få han som sin etterfølger. «Ressurssjef» -stillingen blir neppe forlenget hvis Kalstad blir sjef! Selv har Nils Johan Heatta signalisert om å fortsette i sameradioen i «ny stilling». Med andre ord som den «syvende far». Antagelig «ansetter han seg» som «ekspert-kommentator» eller som «utenriks-ekspert»?**

Videre opplyses at «søker Kalstad» er i nær slekt med Heatta. Ifølge skribentene er Kalstads far søskenbarn til Heatta. Det vises også til at et medlem i K-rådet er gift med Kalstads onkel og er hans gudmor.

«Nepotismen synes komplett!»

Skribentene avslutter slik:

«Unge Kalstad er sikkert en dyktig person, men om han er egnet til leder for Sameradioen er mer usikkert. [...] alt vil bli som før så lenge Heatta forblir i Sameradioen. Kalstad har minimal erfaring som journalist, og mangler således journalistisk tyngde og integritet for å klare å snu den skakkjørte skuta. Kalstad kunne kanskje ha en mulighet til å klare oppgaven, men da uten Heatta i Sameradioen. Vi mener det nå er på tide at ressurspersoner utenfor Kautokeino og Heatta-slekten får sjansen til å lede Sameradioen. Varsi og Solbakk er to svært gode kandidater [...]»

KLAGEN:

Klager A er Johan Ailo Kalstad. **Klager B** er Nils Johan Heatta. Klager A klager både på nyhetsartikkelen publisert 20. juni og leserinnlegget publisert 23. juni. Klager B klager kun på leserinnlegget 23. juni.

Klager A:

Når det gjelder artikkelen fra 20. juni, reageres det på avisens påstand om at forvaltningen har hevdet at klager har drevet ulovlig reindrift/reinbeite. Klager mener avisen ikke har dekningen for en slik påstand: «Reindriftsforvaltningen har ikke hevdet at jeg drev med ulovlig reindrift», skriver han og mener avisen med dette bryter både VVP punkt 3.2. (kilder og kontroll av opplysninger) og VVP punkt 4.4. (titler).

Klager finner det uklart hvilke kilder Ságat bygger saken på, da det ifølge klager ikke opplyses i saken. Men klager har selv kommet frem til at det må være behandlingen til områdestyret i Nordland den 9. desember 2009 som ligger til grunn (se vedlagt rapport fra befarings og vedtaket gjort av områdestyret).

Klager viser til dokumentene og skriver: «Men[...]verken reindriftsforvaltningen eller områdestyret konkluderte med at reindriften var ulovlig, men vi ble anmodet om å tilslutte oss en av siidaandelene i reinbeitedistriktet og det ble forutsatt at vi søkte om registrering av reinmerke dersom driften skulle fortsette. Dette er en vesentlig forskjell i forhold til det som kommer frem i Ságats artikkel [...]»

Klager forklarer: «Kravene for å drive med reindrift er at man at man inngår i en såkalt siidaandel og har et registrert reinmerke. Min familie var underlagt siidaandelen til Isak Anders Vars. Da han flyttet fra Hulløya ble det i en kort periode igjen noen rein på øya før disse ble fjernet høsten 2010. Reindrift er en næring som drives på naturens premisser og samling av rein må følge dens syklus. Områdestyret hevdet heller ikke at reinbeitet var ulovlig, slik man også får forståelse av gjennom Ságats oppslag. Derimot var de kritisk til å bruke øya til helårsbeite. Hulløya ligger imidlertid innenfor Stájggu-Hábmer reinbeitedistrikt

og utenfor de tidsbegrensede vinterbeitene til distriktet. Følgelig har man anledning til å la rein beite året rundt. At beitene begynte å bli slitt og ikke lenger var godt egnet for helårsbeite var derimot noe vi var klar over. Vi var derfor godt i gang med å avvikle drifta.»

Klager mener også at Ságat har brutt VVP punkt 3.3., premissene, fordi klager trodde avisen hadde korrekte fakta, og svarte deretter. Det opplyses at klager ble oppringt av Ságat dagen før publisering: «[E]t sentralt premiss for samtalen er den påståtte ulovligheten på Hulløya. Jeg får raskt inntrykk av at Svala mangler innsikt i reindrift. Etter samtalen sender han meg en epost for sitatsjekk der han også ber meg sjekke fakta. Han gir meg en kort svarfrist. Jeg gjør det klart for ham at faktasjekk er et redaksjonelt ansvar som ikke kan legges over på kilden, spesielt i en sak der informasjon er offentlig tilgjengelig. Jeg leser imidlertid raskt over et utkast og sender tilbake noen kommentarer (se vedlegg). Disse tar han hensyn til i begrenset grad. Da forholdene rundt reindriften på Hulløya ligger flere år tilbake i tid, kan det likevel ikke forventes at jeg skal kunne redegjøre for dette på sparket. Her er det redaksjonen som har ansvaret for å få verifisert at de har dekning for fremstillingen sin. Det er en redaksjonell oppgave som ligger helt i kjernen av medias samfunnsoppdrag.»

Videre mener klager at Ságat også har brutt VVPs punkt 3.1., som sier at kilden til informasjon skal identifiseres. Klager skriver at Ságats oppslag «mangler henvisninger til hvilke kilder saken baserer seg på. Det henvises i artikkelen kun til "forvaltningens protokoller". Områdestyrets møtebok, som ligger tilgjengelig på nett (se lenke), skriver imidlertid for eksempel ingenting om at fire siidaandeler "som oppholder seg der" skal ha motsatt seg min tilstedeværelse. Det er her viktig å presiseres at det aldri har vært fire siidaandeler på Hulløya, men kun den ene som vi tilhørte. Sannsynligvis tenker Ságat på de fire øvrige siidaandelene i reinbeitedistriktet Stájggu-Hábmer hvor Hulløya inngår. Dette er ingen ubetydelig nyanse. Avisa har heller ikke tilstrebet en relevant kildebredde. I artikkelen fremkommer det ikke at Ságat har intervjuet noen andre enn meg. For eksempel har Ságat ikke vært i kontakt med saksbehandler i saken, Ing-Lill Paval, noe som burde være naturlig. Hun kunne gitt journalisten en mer nyansert forståelse i forhold til det som kommer frem i artikkelen. En gjennomgang av postlistene viser dessuten at Ságat heller ikke har bedt om innsyn i relevante dokumenter hos verken Fylkesmannen i Nordland eller Landbruksdirektoratet i Alta, som har overtatt ansvaret til den daværende Reindriftsforvaltningen. Jeg har gått gjennom postlistene tilbake til i november 2014. Dette bekreftes også av de nevnte organene gjennom epost og samtaler (se vedlagte epost).»

Etter klagers mening, peker dette i retning av at «Ságat har mottatt en såkalt drittpakke fra en anonym kilde som har gitt selektive utdrag fra saken. Det er også bekreftet av en journalist i et konkurrerende mediehus at en anonym kilde prøvde å selge inn samme sak også til dem. De publiserte imidlertid ikke dette. Det er kritikkverdige at Ságat ikke lar denne kilden fremkomme gjennom artikkelen, og at de ikke har gjort en større innsats for å verifisere påstandene. Ságats manglende kildebredde, verifikasjon av fakta og aktsomhet i sin omgang med anonyme kilder er etter min mening klare brudd på god presseskikk.»

Når det gjelder leserinnlegget, skriver klager A: «En anonym innsender får i et leserinnlegg lov av Ságat til blant annet å påstå at jeg ble tilsatt som ressurs sjef i NRK Sápmi uten at stillingen var blitt utlyst. Det påstås også at stillingen var uten innhold. Dette er påstander som mangler hold i virkeligheten. Stillingen ble utlyst på ordinær måte i september 2015 med ansvar for NRK Sápmis støttefunksjoner. Jeg hadde i min tid som ressurs sjef ansvar for en avdeling med 25 ansatte. Jeg ble aldri kontaktet av Ságat for å gi (imøtegåelse) til disse påstandene som må karakteriseres som både sterke og feilaktige. Imidlertid skrev jeg et leserinnlegg som var på trykk i Ságat 7. juli hvor jeg forsøkte å oppklare i blant annet disse

forholdene. Ságat gjorde selv imidlertid ingenting for å rette opp inntrykket eller beklage at feilaktige opplysninger ble gitt om meg. Publiseringen av leserinnlegget bryter etter min mening derfor Vær varsom plakaten punkt 3.1, 4.13 og 4.14.»

Klager B er den omtalte sameradiosjefen i NRK, Nils Johan Heatta. Han skriver: «Avisen [skal] selvsagt drive kritisk journalistikk i den aktuelle saken, men det er likevel et krav at avisen holder seg til det etiske regelverket i sin behandling av undertegnede».

Klager skriver: «Etter mitt skjønn inneholder leserinnlegget faktafeil og så grove beskyldninger og insinuasjoner mot min person og er av en slik art at det utløser oppfølging etter VVP 4.14 om samtidig imøtegåelse [...]» Klager ble ikke kontaktet av avisen, verken i forkant eller i etterkant av publiseringen.

Videre vises det til at leserinnlegget er anonymt, og at dette «stiller særlige krav til aktsomhet jfr VVP 3.2.» Når så opplysninger i leserinnlegget er direkte feil, mener klager det er «en grov bom i forhold til VVP 3.2. "Vær kritisk i valg av kilder, og kontroller at opplysninger som gis er korrekte. Det er god presseskikk å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder. Vær spesielt aktsom ved behandling av informasjon fra anonyme kilder, informasjon fra kilder som tilbyr eksklusivitet, og informasjon som er gitt fra kilder mot betaling."»

Ifølge klager er det feil at stillingen, dan gang han søkte, var lyst ut på åremål «Da jeg søkte stillingen i 1985 var den utlyst som fast stilling og jeg ble ansatt i fast stilling. Ságat har både mulighet og plikt til å sjekke fakta i saken hvis avisen virkelig ønsker å være etterrettelig og ikke servere en løgn til leserne gjennom et anonymt leserinnlegg. Etter det jeg skjønner har ikke avisen vært i kontakt med NRK mht faktasjekk og avisen har ikke vært i kontakt med undertegnede i det hele tatt. Det hadde tatt 5 minutter å få avklart faktagrunnlaget. Ved å servere dette til leserne bidrar avisen til å mistenkeliggjøre både ansettelsen av meg som sjef og at jeg nærmest har sneket meg til fast stilling. Dette er et overtramp i forhold til pressens etiske regelverk»

Det er også feil, ifølge klager, at nestsjefen i Sameradioen er nevø av direktøren. «NRK Sápmi har ikke hatt en nestsjefstilling eller stedfortredende leder siden 2005. Den siste som var i den stillingen var nåværende direktør Mona Solbakk, ansatt som programsjef i NRK. Den som har fungert som leder i direktørens fravær er nyhetsredaktør Rávdná Buljo Gaup. Hun er altså ikke heller min nevø om Ságat skulle tro det.»

Når det gjelder flyttingene av antall stillinger er også dette feil, skriver klager: «Antallet medarbeidere ved NRKs lokalkontor i Kautokeino har variert noe, men antallet medarbeidere har aldri vært flere enn ti. Det er altså total skivebom å hevde at jeg har flyttet ca 20 stillinger fra Karasjok til Kautokeino. Flyttingen av medarbeidere har skjedd etter medarbeidernes eget ønske og fordi NRK har ønsket å beholde dyktige medarbeidere. Alternativet ville vært å miste erfarne og dyktige medarbeidere. At noen mener at avgjørelsene mine ikke har vært demokratiske, lever jeg godt med. Men når Ságat publiserer et leserinnlegg som hevder at jeg har misbrukt min stilling, så er det en meget grov påstand som Ságat ikke kan bortforklare. Det er definitivt en påstand utløser samtidig imøtegåelse etter VVP 4.14. Nøyaktig seks måneder senere har Ságat fortsatt ikke latt høre fra seg om denne grove beskyldningen.»

Andre feil: «Etableringen av ressursjefstillingen i NRK Sápmi var resultat av en omstillingsprosess som varte vel ett år og der to avdelinger, administrasjon og teknologi, ble slått sammen. Dette var en åpen prosess der alle ansatte var invitert til å delta i og der

tillitsvalgte var aktivt med fra begynnelse til slutt. Stillingen ble selvsagt offentlig utlyst slik praksis er i NRK. Altså er det igjen en grov faktafeil som Ságat kunne ha rettet opp i en egen sak i forbindelse med publiseringen av leserinnlegget. Men Ságat lot være å sjekke fakta og bryter det etiske regelverket.»

Klager avslutter: «Det er min mening at redaktøren har ansvaret for alt innhold i publikasjonen, i dette tilfelle avisa. Jeg hevder at avisen har forbrutt seg i særlig grad mot VVP 3.2 ved å publisere uriktig innhold og VVP 4.14 ved å unnlate å følge opp leserinnlegget med samtidig imøtegåelse i eventuelt egen sak.»

TILSVARSRUNDEN:

Ságat avviser alle påståtte brudd på god presseskikk fra begge klagerne.

Tilsvar til klage A:

Innledningsvis opplyses det at «Klager jobbet på publiseringstidspunktet som ressurs sjef i NRK Säpmi og var samtidig en svært aktuell kandidat til den ledige lederstillinga ved samme institusjon, som imidlertid ble besatt av en annen søker.»

Om nyhetsartikkelen skriver Ságat at avisen har dekning for påstå at klager drev ulovlig reinbeite, og skriver: «For å kunne drive lovlig reindrift må følgende to vilkår være oppfylt, jamfør Reindriftslovens § 9: Man må ha et registrert reinmerke og man må innga i en siidaandel i vedkommende reinbeitedistrikt» [...]«Områdestyrets saksbehandling var foranlediget av henvendelse fra nestlederen i reinbeitedistriktet. Forvaltningsvedtaket var en konstatering av uforsvarlig drift med en klar oppfordring til klageren (og hans far Johan Klemet Kalstad) om å søke godkjenning av reinmerke og tilslutning til en av siidaandelene i reinbeitedistriktet, det vil si å bringe reindriftsutøvelsen inn i lovlige former.» skriver avisen som mener klager selv har lagt frem «sannhetsbevis for at den omtalte reindrift på Hulløya på vedtakstidspunktet både var uforsvarlig og ikke oppfylte gjeldende lovkrav i reindriftslovens § 9.»

Ságat skriver videre at avisen har spilt med åpne kort. Klager fikk hele artikkelen til sitat- og faktasjekk. Avisen legger med tilbakemeldingene fra klager som de fikk 19. juni hvorpå klager selv skrev følgende: «Det var dette som reindriftsforvaltningen mente var «ulovlig reindrift»» (Se vedlegg). Videre viser avisen til at det fremgår tydelig av artikkelen at klager mente «forvaltningen drar saken langt når de karakteriserer helårsbeite på Hulløya som ulovlig» og at «Reindriftsforvaltningen har jo en tendens til å kalle ganske mye for «ulovlig reindrift»». Avisen skriver: «Klager har altså sjøl beviselig gjentatte ganger før publisering bekreftet overfor Ságat det han i klagen til PFU påstår det ikke er dekning for.»

Slik avisen ser det, beviser korrespondansen at «klagers tilbakemeldinger [er] temmelig ordrett innarbeidet i den publiserte artikkelen.» Videre aksepterte klager selv svarfristen uten å be om noen utsettelse.

At ikke saksbehandleren i reindriftsforvaltningen ble kontaktet, var fordi «[D]et fremgår av områdestyrets møtebok at reindriftsforvaltningens medarbeidere var inhabile i saken, fordi daværende reindrifts sjef er gift med klagers onkel (bror til klagers far).» Slik avisen ser det, var det verken naturlig eller aktuelt «å intervju en inhabil saksbehandler».

Videre var det heller ikke nødvendig å be om innsyn i dokumenter som avisen allerede hadde: «Påstanden om drittpakke kan imøtegås ved henvisning til at vi kontaktet klager for intervju og fikk bekreftet via hans respons det som fremgår av artikkelen.»

Avisen mener det ikke er brudd på punkt 3.1, kildeidentifisering, fordi: «Artikkelen er basert på intervju med klageren som hovedkilde, supplert med offentlige saksdokumenter fra reindriftsforvaltninga (områdestyret og merkenemnda).» Avisen har ikke benyttet anonyme kilder. «Klager har fått anledning til å foreta sitat- og kilde sjekk av hele artikkelen (ikke bare egne sitater). Mottatte tilbakemeldinger er innarbeidet i artikkelen.»

Om premissene, VVP 3.3, vises det til klagers stilling som «profesjonell medieleder» og «Klager var på det rene med intervjusituasjonen og fikk anledning til sitat og faktasjekk før publisering.»

Hva gjelder punkt 4.4. (og 3.2.): «Det er dekning for overskriften både i artikkelen og i områdestyrets forvaltningsvedtak med konstatering av uforsvarlig drift og med klar oppfordring til klager om å tilslutte seg til siidaandel og søke om godkjenning av reinmerke, dvs, bringe reindriftsutøvelsen inn i lovlige former.»

Om leserinnlegget skriver avisen at det er stor takhøyde for leserinnlegg: «Vi oppfatter leserinnlegget som en frimodig ytring i prosessen for å rekruttere en ny leder i NRK Sápmi, som en av de viktigste lederposisjonene i det samiske samfunnet.»

Hva gjelder de påståtte faktafeil, skriver avisen: «Vi oppfatter ikke disse påstandene som noen bebreidelse eller kritikk av klager. Tvert om beskrives klager som «en dyktig person». Derimot fremstår dette som kritikk rettet mot NRK, som klagers daværende arbeidsgiver. Det tør være en selvfølge at både ansettelse og stillingsinnhold bestemmes av arbeidsgivere og ikke av stillingssøkere, slik at kritikken på dette punkt neppe er særlig holdbar.»

Det vises til at avisen publiserte et tilsvarende svar fra klager den 7. juli: «Som det fremgår har også klager fått spalteplass for svært frimodige og tildels usaklige og uriktige meninger, blant annet om Ságat og PFU. Bade for det påklagde leserinnlegget og klagers eget leserinnlegg med tilsvarende svar mener vi hensynet til ytringsfriheten berettiger publisering, på tross av faktafeil i begge innlegg. Hele hensikten med spalten «Si din mening» er nettopp at leserne skal komme til orde med sine ytringer uten redaksjonell meningssensur. Profesjonelle medieaktører som NRK Sápmi og Ságat må kunne tåle frimodige ytringer, og må dessuten forutsettes å kunne ta til motmæle mot eventuell uberettiget kritikk.»

Tilsvarende til klage B:

Innledningsvis viser Ságat til en artikkel publisert på nettstedet iFinmark samme dag som leserinnlegget i Ságat stod på trykk. Tittelen på artikkelen iFinmark var: «Sameradiosjetén i hardt vær: – Jeg gidder ikke å lese slike anonyme innlegg» (se vedlegg). Det opplyses at klager B inntil september 2015 var direktør i NRK Sápmi og at han nå er ekspertkommentator i samme kanal.

Avisen skriver at det påklagede innlegget er publisert under spalten «Si din mening». Det er ikke en journalistisk redaksjonell artikkel. «Ságat har generelt stor takhøyde når det gjelder leserinnlegg. Det betyr ikke at Ságat er enig i innholdet eller går god for fremsatte påstander, men at vi mener det er viktig å ivareta ytringsfriheten.»

Avisen mener klager «synes generelt å identifisere leserinnlegg med avisas meninger. Dette beror i beste fall på en kraftig misforståelse. Avisas meninger blir tilkjennegitt på lederplass og kommentarplass, og vi benytter selvsagt ikke anonyme innlegg for å fremføre vårt redaksjonelle syn.»

Videre: «Vi oppfatter leserinnlegget som en frimodig ytring i prosessen for å rekruttere en ny leder i NRK Sápmi, som en av de viktigste lederposisjonene i det samiske samfunnet. Dette var en sak som var journalistisk behandlet i forutgående journalistiske artikler, slik at leserinnlegget fremstår som et innlegg i en løpende debatt.»

Om de påståtte faktafeil skriver avisen: «Vi kan ikke se at de påpekte feil medfører sterke beskyldninger som utløser samtidig imøtegåelsesrett ved publisering av leserinnlegget. Derimot er det åpenbart at klager har en tilsvarsrett han sjøl ikke har benyttet.»

Hva gjelder påstanden om misbruk av stilling, skriver avisen at klager rent faktisk ikke kritiseres for annet «misbruk» enn lokalpatriotisme, «og en slik frimodig meningsytring mener vi en medieleder må kunne tåle i et offentlig ordskifte. Objektivt vurdert vil en slik påstand forøvrig kunne oppfattes både positivt og negativt, alt ut fra den enkeltes eget ståsted.»

Samme dag som innlegget ble publisert i Ságat, ga klager umiddelbart uttrykk for at han ikke gadd å bry seg, jf vedlagte artikkel. Det påpekes at denne vurderingen ser ut til å ha endret seg natt til julaften, [...]. Videre «Initiativ til bruk av tilsvarsrett må etter vår mening komme fra den som mener seg berettiget til dette.»

Hva gjelder påstått brudd på VVP 3.2:

«Vi mener hensynet til ytringsfriheten berettiger publisering, på tross av mulige faktafeil. [...] Det påklagde leserinnlegget er en subjektiv meningsytring fra lesere, og ikke en objektiv journalistisk! redaksjonelt bearbeidet artikkel som omfattes av VVP 3.2. Enhver vil forstå at leserinnlegg i spalten «Si din mening» er subjektive ytringer som kan inneholde uetterretteligheter og uholdbare synspunkter, men som publiseres av hensyn til ytringsfriheten så lenge innlegget ikke er direkte injurierende eller ærekrenkende. [...] I dette konkrete tilfellet hadde innsenderne et relevant begrunnet ønske om anonymitet som ble imøtekommet. Profesjonelle medieaktører (som klager) må kunne tåle frimodige meningsytringer, og må dessuten forut settes å kunne ta til motmæle mot eventuelle uetterretteligheter og uberettiget kritikk.»

Om VVP 4.14 - samtidig imøtegåelse: «Leserinnlegget inneholder ikke noen sterke beskyldninger mot klager som utløser samtidig imøteåelse av faktiske opplysninger. Leserinnlegget anses som en frimodig ytring som må kunne tillates, og som utløser tilsvarsrett etter VVP 4.15.»

Klager A hadde kommentarer til Ságat s tilsvar: «Ságats redaktør gjør i sitt tilsvar en tolkning av reindriftsloven og hevder at områdestyrets vedtak impliserer at reindriften på Hulløya ikke ble drevet i lovlige former. Det sentrale poenget mitt i klagen er imidlertid at verken reindriftsforvaltningen eller områdestyret brukte begrepet «ulovlig» eller hevdet at vi brøt reindriftsloven. Jeg stiller meg fullstendig uenig i redaktørens forståelse av områdestyrets uttalelse.»

[...] Som tidligere anført var driften på Hulløya imidlertid allerede godt under avvikling da områdestyret så på saken, og opphørte fullstendig påfølgende slaktesesong. I områdestyrets befaringsrapport er det blant annet observert kun fire rein, ref. vedlegget til møteboken. Dersom jeg og min far hadde hatt planer om å fortsatt eie rein i Stájggo-Hábmer reinbeitedistrikt ville vi naturligvis måtte oppføres under en annen siidaandel.»

Videre «Redaktøren mener at jeg selv er «sannhetsvitne» for fremstillingen deres. Jeg kan bekrefte at jeg i min kommentar til Ságat journalist bestridte reindriftsforvaltningens angivelige påstand om «ulovlighet». Premisset om at reindriftsforvaltningen skulle ha hevdet at jeg drev med ulovlig reindrift ble imidlertid lagt frem av journalisten, og var naturligvis ikke noe som jeg selv bragte på banen.»

«Uheldigvis gikk jeg ut fra at det var den korte perioden der det ble igjen et fåtall rein etter at Vars hadde flyttet til Frostisen som reindriftsforvaltningen hadde ment var «ulovlig». Jeg husket ikke ordlyden i vedtaket og ser i ettertid at jeg burde avstått fra å uttale meg i saken. Imidlertid følte jeg at jeg ikke hadde noe å skjule og ønsket å være så åpen som mulig.»

Klager understreker at det på tidspunktet for intervjuet hadde gått nesten seks år siden forholdet «og det var vanskelig for meg å bestride premisset med den korte svarfristen som ble gitt. Jeg hadde ikke sakspapirene tilgjengelig, noe jeg har måtte be Fylkesmannen i Nordland om å få tilsendt senere. Det ble gjort tydelig for journalisten at jeg måtte ta kommentarene mine fra minnet, noe som også fremgår av eposten min til ham. Jeg gikk heller ikke god for faktum i fremstillingen hans selv om han brukte begrepet «faktasjekk» i emnefeltet til eposten og har følgelig ikke «godkjent artikkelen», slik redaktøren påstår.»

Klager mener fortsatt at artikkelen har for dårlig kildebredde, og ikke tatt kontakt med eller fått ut relevante dokumenter «Det styrker påstanden min om at saksdokumentene som Ságat hadde tilgang til må ha blitt servert av en annen kilde. Det er dermed trolig at Ságat kan ha mottatt et selektivt utdrag fra noen med et ukjent motiv. Ságat burde uansett gjort en innsats for å få verifisert innholdet i disse dokumentene før de kun minutter før deadline konfronterte meg med angivelige påstander om ulovlighet.»

Om leserinnlegg 23. juni, skriver klager «Påstandene i leserinnlegget er imidlertid av en slik grov karakter at det er umulig å legge redaktørens forståelse til grunn. Leserinnlegget er dessuten direkte koblet til min jobbsøknad og spørsmålet om hvorvidt jeg var egnet til å lede NRK Sápmi på grunnlag av min familiebakgrunn. Det er selvfølgelig legitimt av offentligheten å se nærmere på temaet. I små samfunn er det ikke til å komme forbi at familiebånd kan skape utfordringer. Pressen skal som følge av sitt samfunnsoppdrag sette lys på slike problemstillinger. Samtidig mener jeg at Ságat også har en plikt som strekker seg videre enn til å bare viderefremme bygdesladder uten at de utfordrer faktiske påstander som fremsettes gjennom avisen deres.»

Klager mener det er sterke beskyldninger «Det anonyme innlegget hevder blant annet at ansettelse av ledere i NRK Sápmi er et resultat av "nepotisme". Begrepet betyr i følge Wikipedia "(..)favorisering av slektninger, ektefelle eller venner, og det å sette kjennskap foran kompetanse i forbindelse med utnevnelser." Skribenten påstår at min far er søskenbarn med daværende direktør Nils Johan Heatta. Det presiseres i den forbindelse at min

avdøde bestemor var hans kusine. Leserinnlegget inneholder også en tydelig og direkte beskyldning om at jeg skal ha fått min daværende lederjobb uten at jobben ble utlyst, noe som i tilfelle ville vært et brudd på normale ansettelsesprosedyrer ved offentlige arbeidsplasser, NRK inkludert.»

«Disse påstandene er i seg selv kraftige nok til at de kunne svekket min troverdighet som kompetent leder og potensiell direktør. [...] Følgelig mener jeg at redaksjonen uten tvil burde gitt meg anledning til samtidig imøtegåelse, ref VVP pkt 4.14. Mitt leserinnlegg ble publisert først to uker senere, etter at jeg ble klar over de sterke beskyldningene.»

«Jeg forstår heller ikke hvilke "aktverdige grunner" som ligger til grunn for at et slikt leserinnlegg ble publisert anonymt. Beskyldningenes grove karakter, usanne anklager og direkte kobling til min jobbsøknad tilsier at man må sette spørsmål ved innsenderens motivasjon.»

Klager B skriver at hva han har uttalt til en annen avis er irrelevant for saken.

«Det er utvilsomt Ságat som publisist av leserinnlegget som har ansvaret i forhold til VVP og som jeg har klaget på. Det er ikke nettstedet iFinnmark som Ságat-redaktøren blander inn i klagesaken.» Klager avviser at han identifiserer leserinnlegget med avisas meninger «men det er Ságat som publiserer det og står ansvarlig».

Kalger er enig i at det skal være stor takhøyde for meningsbrytninger i leserinnlegg, «og jeg har ikke i min klage tatt stilling mot at leserinnlegget ble publisert. Derimot mener jeg at det er redaktørens ansvar å se til at også leserinnlegg er innenfor den etiske standarden som VVP foreskriver. Jeg er uenig i at hensynet til ytringsfriheten berettiger publisering på tross av faktafeil. Og det er her jeg mener Ságat har bommet i sin vurdering. Avisen burde ha sjekket fakta og den burde ha gitt undertegnede mulighet for samtidig imøtegåelse på annet sted i samme avis. En samtidig imøtegåelse hadde selvsagt også kunnet rette opp de faktafeilene som redaktøren har sluppet igjennom. Leserinnlegget hadde ikke tapt seg noe på en samtidig imøtegåelse, samtidig som avisen hadde beveget seg innenfor det etiske regelverket ».

Klagen gjelder heller ikke at leserinnlegget er anonymt. «Også der er jeg enig med Ságat-redaktøren at det skal være mulig å publisere anonyme leserinnlegg. Samtidig er jeg av den oppfatning at nettopp anonymitet stiller særlige krav til aktsomhet og faktasjekk, VVP 3.2. ».

Klager skriver «Leserinnlegget er gjennomgående sterkt insinuerende og beskylder meg direkte for misbrukt av min stilling (...) Det går ikke an å bortforklare denne beskyldningen slik Ságat-redaktøren prøver seg på i sitt tilsvarende svar. Klagen dreier seg ikke om hvorvidt jeg tåler eller ikke tåler verken det ene eller det andre. Klagen dreier seg om avisen Ságat burde ha vist større aktsomhet og om Ságat har brutt god presseskikk ved at den ikke sjekket leserinnlegget grundig nok for faktiske feil (VVP 3.2) ga undertegnede mulighet for samtidig imøtegåelse fordi angrepene i det anonyme leserinnlegget er så grove at de utløser rett til samtidig imøtegåelse (VVP 4.14)

Klager viser til en rekke PFU-saker der klagen gjaldt leserinnlegg og der utvalget har kommet frem til at god presseskikk er brutt. Eks:

«[I]nnlegget, i den form det hadde, ikke skulle vært publisert uten et tilbud fra avisen om samtidig imøtegåelse. Innlegget inneholder påstander av faktisk art som utløser en slik rett for klager til å få ta til motmæle.»

«Utvalget mener disse beskyldningene [...] er så sterke at de utløser retten til samtidig imøtegåelse»

«Pressens Faglige Utvalg har mange ganger uttalt at det skal være stor takhøyde for kommentarer og debattinnlegg, likevel må mediene forsikre seg om at det innholdet man velger å publisere er i tråd med Vær Varsom-plakaten.»

«[I]møtegåelsesretten gjelder like mye på debattsidene som på nyhetsplass, og det er den eller de som beskyldningene er rettet mot som skal få anledning til å forsvare seg samtidig. Utvalget mener derfor at avisen her ikke har handlet i tråd med god presseskikk. I dette tilfellet mener utvalget at imøtegåelsesretten kunne vært innfridd hvis de angrepne samtidig hadde fått mulighet til å uttale seg på en annen plass i avisen.»

«Pressens Faglige Utvalg vil understreke det selvsagte i at også leserinnlegg, signerte og usignerte, er redaksjonens ansvar. Det innebærer at de presseetiske normene, slik de er nedfelt i Vær Varsom-plakaten, også gjelder for innhold produsert utenfor redaksjonen.»

Ságats svar til klager A: «For ordens skyld skal presiseres at registrert reinmerke og tilhørighet til en siidaandel i reinbeitedistriktet begge er lovbestemte vilkår for å kunne drive lovlig reindrift.» Avisen skriver «Våre kilder for den påklagde artikkel var saksdokumenter fra reindrifftsforvaltninga (protokoll fra områdestyret og fra merkenemnda samt klage fra siidaandelseierne i reinbeitedistriktet) samt klagerens egne uttalelser. Vi mener dette gir dekning for artikkelen. Klageren har rett i at han ble ansett som «sannhetsvitne» i saken når han sjøl både muntlig under intervjuet og skriftlig i den etterfølgende sitat/faktasjekk bekreftet det som fremkommer av artikkelen, herunder anklager om «ulovlig» reinbeite. Hvis klager hadde gitt uttrykk for noe annet enn det som fremkommer i hans muntlige og to skriftlige svar til journalisten, ville dette selvsagt vært hensyntatt før publisering. Vi viser til at klager heller ikke kontaktet avisa etter publisering for å få rettet opp eller utdypet det han eventuelt måtte mene var uriktig eller upresist fremstilt i artikkelen.»

«Vi registrerer at klager i ettertid mener han burde avstått fra å uttale seg i saken. Det bekrefter vårt inntrykk av at klager i realiteten klager over sine egne uttalelser.»

Om leserinnlegget: «Vi kan ikke se at leserinnlegget inneholder sterke beskyldninger mot klager som utløser rett til samtidig imøtegåelse. Kritikken i innlegget er ikke rettet mot klager.»

Ságats svar til klager B:

Slik avisen ser det går, uenigheten på «rekkevidden av VVP 3.2 for såvidt angår redaksjonens forpliktelse til å kontrollere subjektive anførsler i leserinnlegget, samt om innlegget inneholder sterke beskyldninger som utløser samtidig imøtegåelse etter VVP 4.14.»

Videre: «VVP omfatter hele den journalistiske prosessen, fra innsamling til presentasjon av det journalistiske materiale. VVP stiller etter sin ordlyd ikke samme etiske krav til innsendte leserinnlegg som til journalistiske og andre redaksjonelle produkter. Vi oppfatter at VVP gjelder for leserinnlegg så langt det passer, herunder slik at VVP 4.14 og 4.15 selvsagt gjelder fullt ut. Tilsvaretsrett en er da også nedfelt i straffeloven.»

«Derimot er det ikke naturlig å anta at kapittel 3 (journalistisk adferd og forhold et til kildene) gjelder for leserinnlegg. Det burde i så fall ha vært klart presisert med konkret veiledning. Å stille samme presseetiske krav til leserinnlegg som til journalistiske artikler for såvidt gjelder objektivitet og kontroll av fremførte ytringer/anførsler vil vanskelig kunne gjennomføres i praksis. Daglig trykkes leserinnlegg med kritikk og angrep som gjenspeiler diametralt ulike virkelighetsoppfatninger. Det som for noen leserdebattanter kan fremstå som åpenbare faktafeil, kan oppleves av andre som ubestridelig sannhet.»

«Enhver vil forstå at det vil forekomme både subjektive vurderinger og endog uetterretteligheter i leserinnlegg. Hensynet til ytringsfriheten tilsier at redaksjonen må være tilbakeholden med å redigere og sensurere slike ytringer, sjøl om de kan inneholde såvel feil som urimelig kritikk.»

«Redaksjonen vurderte det konkrete, påklagde leserinnlegget som en meningsytring i en pågående offentlig debatt, som det var forsvarlig å publisere i den form dette ble gjort. Klager mener leserinnlegget er «sterkt insinuerende» for såvidt gjelder påstand om at et antall stillinger i NRK Sápmi i hans ledertid er flyttet fra Karasjok til Kautokeino, og hvorfor dette angivelig er gjort. Klager bekrefter dog at slik flytting av medarbeidere faktisk har skjedd, men han mener at antallet på ca 20 er total skivebom, uten at noe konkret alternativt antall er opplyst. Til dette bemerkes at sjøl om Kautokeino-kontoret ifølge klager aldri har hatt flere enn 10 medarbeidere (underforstått: samtidig), utelukker ikke dette at et større antall medarbeidere kan ha blitt flyttet i løpet av klagers 30-årige ledertid. Det er således vanskelig å kunne ha noen klar formening om riktighetsgehalten av leserinnlegget på dette punkt.»

«Leserinnleggets anførsel om årsaken til flytting av stillinger, «Dette kan ikke være begrunnet i annet enn lokalpatriotisme og misbruk av sin posisjon», fremstår som en subjektiv meningsytring/synsing, og ikke som en faktisk autorativ opplysning som utløser samtidig imøtegåelsesrett. Klager bekrefter da også sjøl i klagen at han lever godt med at noen mener at hans avgjørelser om flytting ikke har vært demokratiske, altså en faktisk erkjennelse av noe av kritikken i leserinnlegget. Videre må vi sterkt understreke at det overhode ikke er snakk om noen form for beskyldninger om «misbruk» til egen vinning, misligheter eller andre ulovligheter, men om lokalpatriotisme som jo også an oppfattes svært så aktverdig alt etter betrakterens subjektive ståsted. Bakteppet her er selvsagt ikke at klageren på noen måte er en «skurk», men at Karasjok og Kautokeino lokalt kan oppleves å stå i et konkurranseforhold til hverandre.»

«De tre øvrige påpekte feil i leserinnlegget (at klagers stilling var fast og aldri åremål, at klagers nevø er programredaktør og ikke nestsjef, samt at ressursjefstillingen ble utlyst) vurderes som mindre vesentlige i denne sammenheng. Dette fremstår uansett ikke, verken hver for seg eller samlet, som sterke beskyldninger som utløser samtidig imøtegåelsesrett, men derimot som kritikk som helt klart utløser tilsvaretsrett. Denne tilsvaretsretten er klager hjertelig velkommen til å benytte.»

Avisen mener de konkrete PFU-uttalelsene vedlagt ikke er relevante for denne sak.

Klager A kom tilbake etter tilsvaretsrunden med følgende kommentar:

«Redaktøren henviser til Reindriftlovens § 33 som vilkår for lovlig reindrift. Selv om

PFU ikke er bedt om å avgjøre om eventuelle lovbrudd har skjedd, er det som følge av redaktørens kommentar likevel viktig for meg å understreke at reindriften ble drevet i lovlige former. Dette har jeg stått fast ved, også i intervjuet med Ságat gjennom å bestride påstander som journalisten hevdet kom fra reindriftsforvaltningen.»

«Klagen min handler imidlertid om hvorvidt det finnes dekning for å si at et offentlig forvaltningsorgan skal ha uttalt at jeg "drev ulovlig reindrift", slik Ságat hevdet i sitt oppslag og som dannet premisset for intervjuet med meg. Dernest om Ságat gjorde tilstrekkelig for å sjekke om reindriftsforvaltningen faktisk gjorde denne konklusjonen, jmf krav til kildebredde og kildekritikk slik beskrevet i Vær Varsom-plakaten.»

Ságat kom tilbake med «Vi viser til at tilsvarsrunden er avsluttet og vil bare kort bemerke at reindriftsloven § 34 sier «I tillegg til registrert reinmerke», **ikke** «i stedet for registrert reinmerke». Forøvrig vises til at klagen med vedlegg dokumenterer at den omtalte reindriften ikke var lovlig, samt tilsvarsrunden hvor det dokumenteres at klager sjøl har uttalt og godkjent det han nå klager på.»